C/2024/6830

29.11.2024.

PADOMES IETEIKUMS

(2024. gada 21. oktobris)

par Rumānijas ekonomikas, budžeta, nodarbinātības un strukturālo politiku

(C/2024/6830)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 ([1]), un jo īpaši tās 3. panta 3. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību ([2]), un jo īpaši tās 6. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

(1) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 ([3]), ar ko tika izveidots Atveseļošanas un noturības mehānisms ("mehānisms"), stājās spēkā 2021. gada 19. februārī. Mehānisms nodrošina finansiālu atbalstu dalībvalstīm reformu un investīciju īstenošanai, tādējādi radot Savienības finansētu fiskālo stimulu. Atbilstīgi Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada prioritātēm mehānisms palīdz panākt ekonomikas un sociālo atveseļošanu un īstenot ilgtspējīgas reformas un investīcijas, jo īpaši reformas un investīcijas zaļās un digitālās pārkārtošanās veicināšanai un dalībvalstu tautsaimniecību noturības stiprināšanai. Tas arī palīdz stiprināt publiskās finanses un veicināt izaugsmi un darbvietu radīšanu vidējā termiņā un ilgtermiņā, uzlabot teritoriālo kohēziju Savienībā un atbalstīt Eiropas sociālo tiesību pīlāra turpmāku īstenošanu.

(2) 2023. gada 27. februārī pieņemtās Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2023/435 ([4]) ("*REPowerEU* regula") mērķis ir ātri izbeigt Savienības atkarību no Krievijas fosilā kurināmā importa. Tas palīdzēs iegūt enerģētisko drošību un dažādot Savienības energoapgādi, vienlaikus palielinot atjaunīgo energoresursu izmantošanu, enerģijas uzkrāšanas iespējas un energoefektivitāti. Rumānija savā nacionālajā atveseļošanas un noturības plānā iekļāva

([1]) OV L, 2024/1263, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([4]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/435 (2023. gada 27. februāris), ar ko groza Regulu (ES) 2021/241 attiecībā uz *REPowerEU* nodaļām atveseļošanas un noturības plānos un groza Regulas (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 un (ES) 2021/1755 un Direktīvu 2003/87/EK (OV L 63, 28.2.2023., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

jaunu *REPowerEU* nodaļu, lai tiktu finansētas galvenās reformas un investīcijas, kas palīdzēs sasniegt *REPowerEU* mērķus.

(3) Komisija 2023. gada 16. martā nāca klajā ar paziņojumu "ES ilgtermiņa konkurētspēja: skatījums pēc 2030. gada", lai nodrošinātu informācijas bāzi lēmumiem par politiku un radītu pamatnosacījumus izaugsmes palielināšanai. Paziņojumā kā viens no deviņiem savstarpēji pastiprinošiem faktoriem bija minēta konkurētspēja. Citi faktori bija piekļuve privātajam kapitālam, pētniecība un inovācija, izglītība un prasmes, kā arī funkcionējošs vienotais tirgus, kas ir ārkārtīgi svarīgas politikas prioritātes attiecībā uz reformām un investīcijām, lai risinātu pašreizējās produktivitātes problēmas, kā arī vairotu Savienības un tās dalībvalstu ilgtermiņa konkurētspēju. Komisija 2024. gada 14. februārī nāca klajā ar paziņojumu "2024. gada ziņojums par vienoto tirgu un konkurētspēju". Minētajā paziņojumā detalizēti aprakstīts, kādas ir Eiropas vienotā tirgus priekšrocības un izaicinājumi, un tajā ir analizētas gada norises saskaņā ar deviņiem identificētajiem konkurētspējas faktoriem.

(4) Komisija 2023. gada 21. novembrī pieņēma 2024. gada ilgtspējīgas izaugsmes pētījumu, tādējādi uzsākot 2024. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu. Eiropadome 2024. gada 22. martā apstiprināja 2024. gada ilgtspējīgas izaugsmes pētījumā izvirzītās prioritātes, kas attiecas uz konkurētspējīgas ilgtspējas četrām dimensijām. Komisija 2023. gada 21. novembrī uz Regulas (ES) Nr. 1176/2011 pamata pieņēma arī 2024. gada brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā tā nenorādīja Rumāniju kā vienu no dalībvalstīm, kuras var skart vai apdraudēt nelīdzsvarotība un par kurām būs jāizstrādā padziļinātais pārskats. Komisija pieņēma arī ieteikumu attiecībā uz Padomes ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku, kā arī priekšlikumu attiecībā uz 2024. gada vienoto nodarbinātības ziņojumu, kurā analizēta nodarbinātības pamatnostādņu un Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu īstenošana. Padome pieņēma Ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku ([5]) ("2024. gada ieteikums par eurozonu") 2024. gada 12. aprīlī un Vienoto nodarbinātības ziņojumu 2024. gada 11. martā.

(5) Savienības jaunais ekonomikas pārvaldības satvars stājās spēkā 2024. gada 30. aprīlī. Šis satvars ietver jauno Regulu (ES) 2024/1263 par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību, grozīto Padomes Regulu (EK) Nr. 1467/97 ([6]) par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu, un grozīto Padomes Direktīvu 2011/85/ES ([7]) par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrām. Jaunā ekonomikas pārvaldības satvara mērķis ir veicināt stabilas un ilgtspējīgas publiskās finanses, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi un noturību, izmantojot reformas un investīcijas, un novērst pārmērīgu valdības budžeta deficītu. Jaunais ekonomikas pārvaldības satvars arī veicina valstu līdzatbildību un vairāk orientējas uz vidēju termiņu apvienojumā ar efektīvāku un konsekventāku izpildi. Katrai dalībvalstij ir jāiesniedz Padomei un Komisijai savs valsts vidēja termiņa fiskāli strukturālais plāns. Valsts vidēja termiņa fiskāli strukturālajā plānā ir iekļautas dalībvalsts fiskālās, reformu un investīciju saistības, plānošanas periodam aptverot četrus vai piecus gadus atkarībā no tā, cik ilgs ir valsts likumdevēja parastais sasaukuma laiks. Neto izdevumu ([8]) virzībai valstu vidēja termiņa fiskāli strukturālajos plānos ir jāatbilst Regulas (ES) 2024/1263 prasībām, piemēram, par to, ka līdz korekcijas perioda beigām jāpanāk vai jānotur vispārējās valdības parāda ticama samazināšanās vai tam jāsaglabājas piesardzīgā līmenī, kas ir zemāks par 60 % no iekšzemes kopprodukta (IKP), un ka vispārējās valdības budžeta deficīts vidējā termiņā jāsamazina un/vai jāsaglabā zem Līgumā noteiktās atsauces vērtības, kas ir 3 % no IKP. Ja dalībvalsts apņemas īstenot attiecīgu reformu un investīciju kopumu saskaņā ar Regulā (ES) 2024/1263 izklāstītajiem kritērijiem, korekcijas periodu var pagarināt līdz trim gadiem. Lai palīdzētu sagatavot minētos valsts vidēja termiņa fiskāli strukturālos plānus, Komisija 2024. gada 21. jūnijā publicēja norādījumus par informāciju, kas dalībvalstīm jāsniedz savos valsts vidēja termiņa fiskāli strukturālos plānos un gada progresa ziņojumos. Saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 5. un 36. pantu Komisija dalībvalstīm attiecīgā gadījumā nosūtīja atsauces trajektorijas un tehnisko informāciju. Dalībvalstīm savi valsts vidēja termiņa fiskāli strukturālie plāni ir jāiesniedz līdz 2024. gada 20. septembrim, izņemot, ja dalībvalsts un Komisija vienojas šo termiņu pagarināt par saprātīgu laikposmu. Saskaņā ar valsts tiesisko

([5]) Padomes Ieteikums (2024. gada 12. aprīlis) par eurozonas ekonomikas politiku (OV C, C/2024/2807, 23.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Padomes Regula (EK) Nr. 1467/97 (1997. gada 7. jūlijs) par to, kā paātrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu (OV L 209, 2.8.1997., 6. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Padomes Direktīva 2011/85/ES (2011. gada 8. novembris) par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrām (OV L 306, 23.11.2011., 41. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Neto izdevumi, kā definēts Regulas (ES) 2024/1263 2. panta 2. punktā: "neto izdevumi" ir visi valdības izdevumi, atskaitot i) procentu izdevumus, ii) diskrecionāros ieņēmumu pasākumus, iii) izdevumus par Savienības programmām, kas pilnībā atbilst Savienības fondu ieņēmumiem, iv) valstu izdevumus par Savienības finansēto programmu līdzfinansēšanu, v) bezdarbnieka pabalstu izdevumu cikliskos elementus un vi) vienreizējos un citus pagaidu pasākumus.

regulējumu dalībvalstis var apspriest savus vidēja termiņa plānu projektus ar savu valsts parlamentu, lūgt neatkarīgām fiskālajām iestādēm sniegt atzinumu, kā arī apspriesties ar sociālajiem partneriem un citām valsts ieinteresētajām personām.

(6) 2024. gadā Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada norises turpinās atbilstoši mehānisma īstenošanai. Lai īstenotu Eiropas pusgada politikas prioritātes, joprojām ir svarīgi pilnībā īstenot atveseļošanas un noturības plānus, jo šie plāni palīdz efektīvi novērst visas problēmas, kas konstatētas iepriekšējos gados konkrētām valstīm adresētajos attiecīgajos ieteikumos, vai arī būtisku to daļu. Konkrētām valstīm adresētie 2019., 2020., 2022. un 2023. gada ieteikumi joprojām ir vienlīdz svarīgi attiecībā uz atveseļošanas un noturības plāniem, kas ir pārskatīti, atjaunināti vai grozīti saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 14., 18. un 21. pantu.

(7) Rumānija savu atveseļošanas un noturības plānu saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 18. panta 1. punktu Komisijai iesniedza 2021. gada 31. maijā. Komisija atbilstoši Regulas (ES) 2021/241 19. pantam novērtēja atveseļošanas un noturības plāna atbilstību, efektivitāti, lietderīgumu un saskanīgumu, ņemot vērā minētās regulas V pielikumā sniegtās novērtēšanas vadlīnijas. Padome 2021. gada 29. oktobrī pieņēma Īstenošanas lēmumu par Rumānijas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu ([9]) un 2023. gada 8. decembrī grozīja šo lēmumu, ievērojot Regulas (ES) 2021/241 18. panta 2. punktu, lai atjauninātu neatmaksājamā finanšu atbalsta maksimālo finanšu iemaksu un, ievērojot Regulas (ES) 2021/241 21. pantu, grozītu atveseļošanas un noturības plānu objektīvu apstākļu dēļ, kā arī lai iekļautu *REPowerEU* nodaļu ([10]). Maksājuma daļas tiek darītas pieejamas ar nosacījumu, ka Komisija saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 24. panta 5. punktu ir pieņēmusi lēmumu par to, ka Rumānija ir apmierinoši izpildījusi attiecīgos atskaites punktus un mērķrādītājus, kas bija noteikti Padomes īstenošanas lēmumā. Apmierinoša izpilde nozīmē arī to, ka nav bijis regresa attiecībā uz iepriekšējo atskaites punktu un mērķrādītāju sasniegšanu.

(8) 2024. gada 13. maijā Rumānija iesniedza savu 2024. gada valsts reformu programmu Kā paredzēts Regulas (ES) 2021/241 27. pantā, 2024. gada valsts reformu programma atspoguļo arī Rumānijas pienākumu divreiz gadā ziņot par panākto progresu atveseļošanas un noturības plāna īstenošanā.

(9) 2024. gada 19. jūnijā Komisija publicēja 2024. gada ziņojumu par Rumāniju. Tajā tika izvērtēts, kā Rumānija īstenojusi attiecīgos konkrētai valstij adresētos ieteikumus, ko Padome pieņēma laikposmā no 2019. līdz 2023. gadam, un kā Rumānija īsteno atveseļošanas un noturības plānu. Balstoties uz šo analīzi, ziņojumā par valsti bija norādīti trūkumi attiecībā uz tādu problēmjautājumu risināšanu, kuri nav ietverti vai ir tikai daļēji ietverti atveseļošanas un noturības plānā, kā arī jauni un nupat iezīmējušies problēmjautājumi. Tajā bija arī novērtēts Rumānijas progress Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā un Savienības pamatmērķu sasniegšanā nodarbinātības, prasmju un nabadzības mazināšanas jomā, kā arī progress Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā.

(10) Komisija saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 5. pantu izstrādāja padziļinātu pārskatu par Rumāniju. 2024. gada martā tika publicēti galvenie konstatējumi no minētās regulas nolūkiem sagatavotā Komisijas dienestu novērtējuma par Rumānijas makroekonomisko neaizsargātību. Komisija 2024. gada 19. jūnijā secināja, ka Rumānijā pastāv pārmērīga makroekonomikas nelīdzsvarotība. Konkrētāk, Rumānija ārējo kontu jautājumā saskaras ar neaizsargātību, kas galvenokārt saistīta ar lielu un pieaugošu valdības budžeta deficītu, kas joprojām ir problēma, savukārt ievērojami ir palielinājies cenu un izmaksu spiediens, un politikas rīcība ir bijusi vāja. Tekošā konta deficīts 2023. gadā nedaudz uzlabojās galvenokārt vājāka privātā patēriņa un tirdzniecības pieauguma dēļ, taču joprojām ir liels, un tiek prognozēts, ka šogad tas paliks nemainīgs un 2025. gadā uzlabosies. Tādēļ neto starptautisko investīciju pozīcija kā daļa no IKP vairs neuzlabojas, neraugoties uz lielo nominālā IKP pieaugumu, un pastāv risks, ka, turpinoties lielam tekošā konta deficītam, tā kļūs vēl negatīvāka. Kopējā inflācija un pamatinflācija ir samazinājušās, bet pamatinflācija joprojām ir ļoti augsta un tikai nedaudz zemāka par 2023. gadā sasniegto visaugstāko līmeni. Saspringta darba tirgus apstākļos paātrinājās algu un darbaspēka izmaksu dinamika 2023. gadā un 2024. gadā joprojām bija spēcīga, kas daļēji skaidrojams ar lielu minimālo algu un publiskā sektora algu pieaugumu. Tā dēļ radās bažas par izmaksu konkurētspēju, savukārt ārpuscenu konkurētspēju joprojām mazina strukturāli trūkumi. Visi minētie faktori palielina bažas par konkurētspējas zuduma iesakņošanos un par to, ka tiks kavēta tik nepieciešamā tirdzniecības bilances uzlabošana. Pēdējā gada laikā pasliktinājusies fiskālā situācija, kas ir galvenais augsta tekošā konta deficīta virzītājspēks. Tiek prognozēts, ka lielais fiskālais deficīts 2024. un 2025. gadā vēl nedaudz pasliktināsies. Valdības parāda attiecība pret IKP ir palielinājusies, neraugoties uz augsto nominālā IKP pieaugumu, un joprojām ir mērena (50,9 %), bet liela daļa no tās ir denominēta ārvalstu valūtā. Noturīgs augstais valsts budžeta

([9]) ST 12319/21 un ST 12319/21 ADD 1.

([10]) Padomes Īstenošanas lēmums (2023. gada 8. decembris), ar ko groza Īstenošanas lēmumu (2021. gada 29. oktobris) par Latvijas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu (ST 15833/23 un ST 15833/23 ADD 1).

deficīts var palielināt ārējās parādsaistības un padarīt Rumāniju vēl atkarīgāku no ārējā finansējuma avotiem un līdz ar to neaizsargātu pret ieguldītāju noskaņojuma izmaiņām un ārējiem satricinājumiem. Politikas reakcija konstatēto neaizsargātības faktoru novēršanai ir bijusi vāja. Ticama fiskālā konsolidācija ir būtiska, lai mazinātu ekonomikas stabilitātes riskus. Lai to panāktu, ir jāievēro pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras ieteikumi un pilnībā jāīsteno atveseļošanas un noturības plānā iekļautās fiskālās strukturālās reformas, jo īpaši tās, kuras vērstas uz valdības ieņēmumu strukturālu palielināšanu, un izdevumi jākontrolē daudz stingrāk nekā iepriekšējos gados. Konkurētspēju uzlabotu arī atveseļošanas un noturības plāna reformu un investīciju īstenošana papildus fiskālajām un strukturālajām reformām.

(11) Saskaņā ar *Eurostat* validētajiem datiem Rumānijas vispārējās valdības budžeta deficīts no 6,3 % no IKP 2022. gadā palielinājās līdz 6,6 % 2023. gadā, savukārt vispārējās valdības parāds no 47,5 % no IKP 2022. gada beigās palielinājās līdz 48,8 % no IKP 2023. gada beigās.

(12) Rumānijai pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru piemēro kopš 2020. gada. Padome 2020. gada 3. aprīlī saskaņā ar Līguma 126. panta 6. punktu pieņēma Lēmumu (ES) 2020/509 ([11]) par pārmērīga budžeta deficīta pastāvēšanu Rumānijā, ņemot vērā 2019. gadā plānoto neatbilstību Līguma budžeta deficīta kritērijam, un saskaņā ar Līguma 126. panta 7. punktu izdeva ieteikumu ([12]), lai vēlākais līdz 2022. gadam novērstu pārmērīga valdības budžeta deficīta situāciju. Ņemot vērā saimnieciskās darbības dziļo recesiju, kas bija saistīta ar Covid-19 pandēmiju, Padome 2021. gada 18. jūnijā saskaņā ar Līguma 126. panta 7. punktu pieņēma pārskatītu ieteikumu ([13]) Rumānijai vēlākais līdz 2024. gadam novērst pārmērīga valdības budžeta deficīta situāciju (2021. gada 18. jūnija ieteikums).

(13) Padome 2021. gada 18. jūnija ieteikumā ieteica Rumānijai samazināt tās nominālo deficītu līdz 8,0 % no IKP 2021. gadā, 6,2 % no IKP 2022. gadā, 4,4 % no IKP 2023. gadā un 2,9 % no IKP 2024. gadā. Tas atbilda valdības neto primāro izdevumu nominālā pieauguma tempam 3,4 % 2021. gadā, 1,3 % 2022. gadā, 0,9 % 2023. gadā un 0,0 % 2024. gadā. Tas atbilda ikgadējām strukturālajām korekcijām 0,7 % apmērā no IKP 2021. gadā, 1,8 % apmērā no IKP 2022. gadā, 1,7 % apmērā no IKP 2023. gadā un 1,5 % apmērā no IKP 2024. gadā. 2021. gada 18. jūnija ieteikumā arī norādīts, ka visi neparedzētie ieņēmumi būtu jāizmanto, lai samazinātu vispārējās valdības budžeta deficītu, un ka Rumānijai vismaz reizi sešos mēnešos būtu jāziņo par ieteikuma īstenošanā panākto progresu, līdz pārmērīgais budžeta deficīts ir novērsts.

(14) Nominālais deficīts 2023. gadā sasniedza 6,6 % no IKP un lielā mērā nesasniedza pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras ietvaros noteikto nominālā deficīta mērķi, kas ir 4,4 % no IKP. Minētās novirzes galvenais iemesls bija tāds, ka valdības izdevumi strauji turpināja augt, ko galvenokārt noteica sociālie pārvedumi, izdevumi par precēm un pakalpojumiem un kapitālizdevumi. 2023. gada nominālo deficītu ietekmēja arī tas, kā pēc tiesas lēmumiem tika reģistrēts publiskā sektora algu pieaugums (0,5 % apmērā no IKP). Svarīgi, ka makroekonomiskais konteksts bija labvēlīgs fiskālajai konsolidācijai. Rumānijas ekonomikas sniegums kopš 2021. gada jūnija ieteikuma pieņemšanas kopumā atbilst gaidītajam, neraugoties uz kopš tā laika notikušajiem ekonomikas satricinājumiem. Valsts ieņēmumu pieaugums ir bijis daudz straujāks par prognozēto, kas norādīja uz ekonomikas izaugsmi ar lielu fiskālo komponentu un augstu inflāciju.

(15) Fiskālie centieni 2023. gadā bija mazāki, nekā ieteikusi Padome. Rumānijas strukturālā fiskālā bilance 2023. gadā kopumā nemainījās, salīdzinot ar Padomes ieteikto uzlabojumu, kas ir 1,7 % no IKP. Neto primāro izdevumu pieaugums (koriģēts, ņemot vērā vienreizējus pasākumus un fiskālās politikas pasākumus ieņēmumu daļā) bija lielāks, nekā ieteikts 2023. gadam, proti, 11,8 % no IKP salīdzinājumā ar 0,9 % mērķrādītāju, ko ieteica Padome. Tāpat kā iepriekšējos gados, uz kuriem attiecas 2021. gada 18. jūnija ieteikums, ieņēmumu daļā gūto neparedzētu ieņēmumu lielākā daļa tika izmantota papildu izdevumu finansēšanai. Pamatojoties uz iepriekš minēto, Komisija uzskata, ka Rumānija nav efektīvi rīkojusies, reaģējot uz Padomes 2021. gada 18. jūnija ieteikumu.

(16) Rumānijas iestādes 2024. gada 10. maijā ziņoja par "pasākumiem, kas veikti, lai novērstu pārmērīgu budžeta deficītu". Minētajā ziņojumā tika ne tikai apstiprināts budžetā iekļautais 2024. gada valdības budžeta deficīta mērķis 4,9 % apmērā no IKP, bet arī uzsvērts, ka, izpildot budžetu, gada pirmajos trijos mēnešos izveidojās valdības budžeta deficīts 2,06 % no IKP, kas ir 0,6 procentpunkti no IKP un pārsniedz deficītu, kas reģistrēts 2023. gada tajā pašā periodā, kad gada deficīts bija 6,6 % no IKP. Lielāks deficīts 2024. gada pirmajos trijos mēnešos attiecībā pret to pašu

([11]) Padomes Lēmums (ES) 2020/509 (2020. gada 3. aprīlis) par pārmērīga budžeta deficīta pastāvēšanu Rumānijā (OV L 110, 8.4.2020., 58. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2020/509/oj).

([12]) Padomes Ieteikums (2020. gada 3. aprīlis) par pārmērīga valdības budžeta deficīta situācijas novēršanu Rumānijā (OV C 116, 8.4.2020., 1. lpp.).

([13]) Padomes Ieteikums (2021. gada 18. jūnijs) par pārmērīga valdības budžeta deficīta situācijas novēršanu Rumānijā (OV C 304, 29.7.2021., 111. lpp.).

periodu 2023. gadā skaidrojams galvenokārt ar strauju valdības izdevumu pieaugumu pirmām kārtām lielāku investīciju izdevumu dēļ.

(17) Komisijas 2024. gada pavasara prognozē paredzēts, ka reālais IKP 2024. gadā palielināsies par 3,3 % un 2025. gadā par 3,1 %, un inflācija, ko mēra, izmantojot saskaņoto patēriņa cenu indeksu (SPCI), 2024. gadā plānota 5,9 % apmērā un 2025. gadā 4,0 % apmērā.

(18) Komisijas 2024. gada pavasara prognozē paredzēts, ka valdības budžeta deficīts 2024. gadā būs 6,9 % no IKP, savukārt vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2024. gada beigās sasniegs 50,9 %. Prognozētais deficīta pieaugums 2024. gadā galvenokārt atspoguļo pašreizējo valdības izdevumu straujo pieaugumu. Tiek prognozēts, ka strauji augs algas publiskajā sektorā, atspoguļojot neseno diskrecionāro algu pieaugumu izglītības, veselības aprūpes un aizsardzības jomā. Pensiju reformas izraisītais pensiju pārrēķins radīs īstermiņa izmaksas 2024. un 2025. gadā, taču pēc tam radīs lielus ietaupījumus vidējā termiņā un ilgtermiņā. Paredzams, ka 2024. gadā publiskās investīcijas kā daļa no IKP kopumā saglabāsies stabilas 2023. gadā sasniegtajā augstajā līmenī, jo strauji pieaug vietējo pašvaldību kapitālizdevumi un tiek izmantoti līdzekļi no mehānisma.

(19) Paredzams, ka 2024. gadā valdības ieņēmumu pieaugums pārsniegs nominālā IKP pieaugumu, atspoguļojot ekonomikas izaugsmi ar lielu fiskālo komponentu, centienus uzlabot nodokļu iekasēšanu ar nodokļu sistēmas digitalizācijas palīdzību un ņemot vērā 2023. gada rudenī pieņemtā ieņēmumu palielināšanas pasākumu kopuma ietekmi, kas, paredzams, vairos valdības ieņēmumus par aptuveni 1 % no IKP. Minētais pasākumu kopums galvenokārt ietver uzņēmumu ienākuma nodokļa palielināšanu, jo īpaši mikrouzņēmumiem, nodokļu palielināšanu privātpersonām, ko izraisa preferenciālu nodokļu atvieglojumu daļēja atcelšana būvniecības un lauksaimniecības nozarē, samazinātu pievienotās vērtības nodokļa likmju atcelšanu atsevišķām precēm un pakalpojumiem, akcīzes nodokļu palielināšanu un īpaša banku un daudznacionālo uzņēmumu apgrozījuma nodokļa ieviešanu. Pasākumu kopumā ietilpst arī pasākumi izdevumu pusē, ieskaitot valsts pārvaldes racionalizāciju un stingrākus nosacījumus valsts ierēdņu tiesībām saņemt brīvdienu vaučerus un pārtikas pabalstus. Saskaņā ar Komisijas aplēsēm tiek prognozēts, ka fiskālā nostāja 2024. gadā kopumā būs neitrāla 0,1 % apmērā no IKP.

(20) Komisijas 2024. gada pavasara prognozē paredzēts, ka no mehānisma neatmaksājamā atbalsta ("dotācijām") 2024. gadā tiks finansēti izdevumi, kuru vērtība atbilst 1,0 % no IKP (salīdzinājumā ar 0,1 % no IKP 2023. gadā). No mehānisma dotācijām finansētie izdevumi dos iespēju veikt kvalitatīvas investīcijas un produktivitāti palielinošas reformas, tiešā veidā neietekmējot Rumānijas vispārējās valdības bilanci vai parādu. Rumānija aplēsusi, ka ar mehānisma aizdevumiem finansētie izdevumi sasniegs 0,2 % no IKP 2024. gadā un 1,2 % no IKP 2025. gadā, salīdzinot ar 0,3 % no IKP 2023. gadā.

(21) 2023. gada 14. jūlijā Padome ieteica ([14]) Rumānijai 2023. un 2024. gadā pēc iespējas drīz izbeigt spēkā esošos ārkārtas enerģētikas atbalsta pasākumus un attiecīgos ietaupījumus izmantot valdības budžeta deficīta samazināšanai. Padome arī ieteica, ka tad, ja enerģijas cenas atkal pieaugtu un tāpēc būtu nepieciešami jauni atbalsta pasākumi vai būtu jāturpina esošie pasākumi, Rumānijai ir jānodrošina, ka šādi atbalsta pasākumi ir vērsti uz neaizsargātu mājsaimniecību un uzņēmumu aizsardzību, ir fiskāli pieņemami un saglabā stimulus taupīt enerģiju. Saskaņā ar Komisijas 2024. gada pavasara prognozi ārkārtas enerģētikas atbalsta pasākumu prognozētās neto budžeta izmaksas ([15]) ir 0,3 % no IKP 2023. gadā un - 0,1 % gan 2024., gan 2025. gadā. Paredzams, ka atbalsta shēmas, kuru kopējā ietekme būs 0,5 % no IKP 2024. gadā un 0,4 % no IKP 2025. gadā, paliks spēkā, taču tiek prognozēts, ka to ietekme tiks kompensēta ar nodokļiem, kas tiks piemēroti enerģijas ražošanas un sadales uzņēmumu neparedzētai papildu peļņai. Lēsts, ka budžeta izmaksas par atbalsta pasākumiem, kas vērsti uz neaizsargātām mājsaimniecībām un uzņēmumiem, 2024. gadā būs 0,2 % apmērā no IKP, un šo izmaksu daļa 0,1 % apmērā no IKP saglabā cenas signālu samazināt enerģijas patēriņu un palielināt energoefektivitāti. Ja attiecīgie ietaupījumi, kas panākti no enerģētikas ārkārtas atbalsta pasākumu neto budžeta izmaksu samazinājuma, atbilstoši Padomes ieteikumam tiktu izmantoti valdības budžeta deficīta mazināšanai, minētās prognozes 2024. gadā nozīmētu fiskālo korekciju 0,4 % apmērā no IKP (prognozēts, ka neto valsts finansēto primāro izdevumu ekspansīvā ietekme uz 2024. gada fiskālo nostāju būtu 1,2 % apmērā no IKP). Netiek prognozēts, ka enerģētikas atbalsta pasākumi tiktu izbeigti pēc iespējas drīz 2023. un 2024. gadā. Pastāv risks, ka tas neatbildīs Padomes ieteikumam. Turklāt netiek prognozēts, ka attiecīgie ietaupījumi tiks pilnībā izmantoti valdības budžeta deficīta samazināšanai. Minētie riski neatbilst Padomes ieteikumam.

([14]) Padomes Ieteikums (2023. gada 14. jūlijs) par Rumānijas 2023. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Rumānijas 2023. gada konverģences programmu (OV C 312, 1.9.2023., 216. lpp.).

([15]) Tās atspoguļo minēto pasākumu gada budžeta izmaksas, ievērojot ieņēmumus un izdevumus un attiecīgā gadījumā atskaitot ieņēmumus no nodokļiem par enerģijas piegādātāju negaidīto papildu peļņu.

(22) Padome turklāt Rumānijai ieteica arī saglabāt valsts finansētās publiskās investīcijas un nodrošināt mehānisma dotāciju un citu Savienības fondu efektīvu apguvi, jo īpaši nolūkā veicināt zaļo un digitālo pārkārtošanos. Saskaņā ar Komisijas 2024. gada pavasara prognozi valsts finansētās publiskās investīcijas palielināsies no 2,3 % no IKP 2023. gadā līdz 3,3 % no IKP 2024. gadā. Tas atbilst Padomes ieteikumam. Savukārt paredzams, ka publiskie izdevumi, kas tiek finansēti no ieņēmumiem no Savienības fondiem, tai skaitā no mehānisma dotācijām, samazināsies no 3,3 % no IKP 2023. gadā līdz 2,3 % no IKP 2024. gadā. Minēto samazinājumu nosaka Savienības struktūrfondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda beigas, kam līdzekļi ir pieejami līdz 2023. gadam.

(23) Pamatojoties uz prognozes sagatavošanas termiņā zināmajiem politikas pasākumiem un pieņēmumu, ka politika nemainīsies, Komisija savā 2024. gada pavasara prognozē paredz, ka valdības budžeta deficīts 2025. gadā būs 7,0 % no IKP. Paredzams, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2025. gada beigās palielināsies līdz 53,9 %. Deficīta pieaugums 2025. gadā galvenokārt atspoguļo pensiju reformas īstermiņa izmaksas, un tas, paredzams, palielinās deficītu par vēl 0,5 % no IKP 2025. gadā salīdzinājumā ar pamatscenāriju, kurš neparedz reformu. Tomēr pēc pašvaldību vēlēšanām, visticamāk, nedaudz samazināsies kapitālizdevumi, un paredzams, ka kārtējo izdevumu, atskaitot pensijas, pieaugums nedaudz palēninās. 2025. gada deficīta prognozē nav iekļauti iespējamie papildu ieņēmumi, kas izriet no mikrouzņēmumu nodokļu režīma reformas un plašās nodokļu reformas, kas ir daļa no atveseļošanas un noturības plāna un pašlaik tiek izstrādātas. Minētās reformas var radīt ievērojamus valdības ieņēmumus, un, pienācīgi izstrādātas un īstenotas, tās var ievērojami samazināt 2025. gada deficītu salīdzinājumā ar prognozi. Piesardzīgai fiskālajai politikai vajadzētu palīdzēt samazināt pamatinflāciju, kas ievērojami pārsniedz Savienības vidējo rādītāju un saglabājoties varētu izraisīt konkurētspējas zudumu, kā arī veicināt ārējās pozīcijas stiprināšanu.

(24) Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 19. panta 3. punkta b) apakšpunktu un minētās regulas V pielikuma 2.2. kritēriju atveseļošanas un noturības plānā ir ietverts plašs savstarpēji pastiprinošu reformu un investīciju kopums, ko paredzēts īstenot līdz 2026. gadam. Paredzams, ka minētās reformas un investīcijas palīdzēs efektīvi risināt problēmas, kas konstatētas attiecīgajos konkrētai valstij adresētajos ieteikumos, vai arī būtisku to daļu. Šajā īsajā termiņā ir svarīgi nekavējoties turpināt efektīvu atveseļošanas un noturības plāna, arī *REPowerEU* nodaļas, īstenošanu, lai zaļā un digitālā pārkārtošanās uzlabotu Rumānijas ilgtermiņa konkurētspēju, vienlaikus nodrošinot sociālo taisnīgumu. Lai izpildītu atveseļošanas un noturības plānā noteiktās saistības līdz 2026. gada augustam, Rumānijai ir svarīgi būtiski paātrināt reformu un investīciju īstenošanu, nodrošinot efektīvu pārvaldību un nostiprinot administratīvo kapacitāti. Joprojām ir būtiski sistemātiski iesaistīt vietējās un reģionālās pašvaldības, sociālos partnerus, pilsonisko sabiedrību un citas attiecīgās ieinteresētās personas, lai nodrošinātu plašu līdzdalību atveseļošanas un noturības plāna sekmīgā īstenošanā.

(25) Gatavojot kohēzijas politikas programmu vidusposma pārskatu, Rumānijai saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2021/1060 ([16]) 18. pantu līdz 2025. gada martam jāpārskata katra programma, ko atbalsta no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Eiropas Sociālā fonda Plus (ESF+), Kohēzijas fonda un Taisnīgas pārkārtošanās fonda (TPF), cita starpā ņemot vērā 2024. gada konkrētajai valstij adresētajos ieteikumos norādītos problēmjautājumus, kā arī nacionālo enerģētikas un klimata plānu. Uz minētā pārskata pamata notiek katrā programmā iekļautā Savienības finansējuma galīgā piešķiršana. Rumānija ir panākusi progresu kohēzijas politikas programmu un Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā, taču joprojām pastāv problēmjautājumi, un starp galvaspilsētas reģionu un pārējiem reģioniem, kā arī starp pilsētām un ārpilsētām joprojām pastāv ievērojamas investīciju un nodarbinātības teritoriālās atšķirības. Ļoti svarīgi paātrināt kohēzijas politikas programmu īstenošanu un stiprināt administratīvo kapacitāti valsts un reģionālā līmenī. Programmās iekļautās prioritātes vēl aizvien ir aktuālas. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš ūdens, notekūdeņu un atkritumu sektoru apsaimniekošanas un ilgtspējas uzlabošanai. Vienlīdz svarīgi ir uzlabot darba ražīgumu un vairot uzņēmumu inovācijas spēju, koncentrējoties uz mērķētu uzņēmējdarbības atbalstu, arī publiskā un privātā sektora sadarbību, un piedalīšanos Eiropas pētniecības un inovācijas iniciatīvās. Līdztekus bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai prioritāte arī turpmāk būtu jāpiešķir investīcijām dzelzceļa tīklā un ilgtspējīgā pilsētas transportā.

([16]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1060 (2021. gada 24. jūnijs), ar ko paredz kopīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu Plus, Kohēzijas fondu, Taisnīgas pārkārtošanās fondu un Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un finanšu noteikumus attiecībā uz tiem un uz Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu, Iekšējās drošības fondu un Finansiāla atbalsta instrumentu robežu pārvaldībai un vīzu politikai (OV L 231, 30.6.2021., 159. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

(26) Turklāt ir svarīgi attīstīt administratīvo kapacitāti valsts un vietējā līmenī, īpašu uzmanību pievēršot reģionālo un vietējo pašvaldību stiprināšanai. Būtu jāgādā par taisnīgas pārkārtošanās teritoriālo plānu īstenošanu, kā arī par ogļu izmantošanas pakāpenisku izbeigšanu līdz 2032. gadam. Būtu jāturpina valsts nodarbinātības dienestu pilnveide. Šajā sakarā īpaši svarīgi ir uzlabot tādu darba tirgus aktivizācijas pasākumu efektivitāti, kuri vērsti uz sievietēm, jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, personām ar invaliditāti un marginalizētām kopienām, piemēram, romiem. Ir vajadzīgi ieguldījumi izglītībā un apmācībā, kā arī iedzīvotāju prasmju pilnveidē un pārkvalifikācijā. Jāuzlabo sociālās un ilgtermiņa aprūpes, kā arī veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un kvalitāte visā valstī mazāk aizsargātām grupām, savukārt deinstitucionalizācijas pasākumi ir jāpaātrina. Vēl viena būtiska problēma joprojām ir enerģētiskā nabadzība. Vidusposma pārskata veikšanā ir vērts pievērst papildu uzmanību sociālo mājokļu nodrošināšanai un saistīto sociālo pakalpojumu sniegšanai, kā arī tādu mazāku urbānu teritoriju ilgtspējīgai attīstībai, kurās pastāvīgi trūkst administratīvās kapacitātes. Minēto problēmu risināšana arī palīdzētu atbalstīt augšupēju sociālo konverģenci atbilstoši Komisijas dienestu otrā posma valstu analīzei, kuras pamatā ir 2024. gadā sāktās sociālās konverģences sistēmas iezīmes. Saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 3. panta 3. punkta b) apakšpunktu Eiropas pusgadā uzrauga nodarbinātības pamatnostādņu īstenošanu, ko veic Komisija, cita starpā, izmantojot satvaru sociālās konverģences risku identificēšanai. Rumānija varētu arī izmantot Eiropas stratēģisko tehnoloģiju platformu, kas izveidota ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2024/795 ([17]), lai atbalstītu investīcijas biotehnoloģijā (piemēram, mākslīgā intelekta izmantošanā medicīnas nozarē un pētniecībā un ienesīgās investīcijās kritiski svarīgās zālēs), digitālajās tehnoloģijās un dziļo tehnoloģiju inovācijā un tīrās un resursefektīvās tehnoloģijās; kā arī ieguldīt spējās novērst, piemēram, minēto kritiski svarīgo tehnoloģiju izstrādei nepieciešamo prasmju trūkumu.

(27) Neraugoties uz nesenajiem uzlabojumiem, nabadzības risks un nevienlīdzība joprojām ir augsta ar ievērojamām atšķirībām starp iedzīvotāju grupām un reģioniem, savukārt piekļuve nodarbinātībai un izglītībai Rumānijā joprojām ir nevienmērīga. Nepietiekamā piekļuve un zems adekvātums liecina, ka sociālās aizsardzības sistēmas efektivitāte mazināt nabadzības riskus un nevienlīdzību joprojām ir ierobežota. Turklāt nodarbinātības līmenis joprojām ir viens no zemākajiem Savienībā, jo īpaši nepietiekami pārstāvētajās grupās. Visbeidzot, grūtības nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi kvalitatīvai izglītībai un apmācībai negatīvi ietekmē iekļaujošu izaugsmi.

(28) Atveseļošanas un noturības plānā ir iekļauti pasākumi, kas saistīti ar 27. apsvērumā minētajām problēmām. Šādi pasākumi ietver pieaugušo ar invaliditāti aizsardzības sistēmas reformu, reformu, lai ieviestu darba kartes un mājsaimniecībās nodarbinātu personu darba formalizāciju, ieguldījumus programmās darba ņēmēju kvalifikācijas celšanai vai pārkvalificēšanai uzņēmumos, obligātās izglītības sistēmas reformu, lai novērstu un samazinātu mācību priekšlaicīgu pārtraukšanu, un ieguldījumu pamatprogrammas izstrādē profesionāļu nepārtrauktai apmācībai agrīnās pirmsskolas izglītības pakalpojumu jomā. Kohēzijas programmas ietver arī saistītus pasākumus, piemēram, īpašus pasākumus, kas vērsti uz jauniešu nodarbinātību, nelabvēlīgā situācijā esošu grupu aktivizēšanu un nodarbinātību darba tirgū, kā arī pie neaizsargātām grupām piederošu personu sociālo iekļaušanu. To ātra īstenošana palīdzētu risināt 27. apsvērumā minētās problēmas un atbalstītu augšupēju sociālo konverģenci.

(29) Ņemot vērā Komisijas sagatavoto padziļināto pārskatu un tās secinājumu par pārmērīgas nelīdzsvarotības pastāvēšanu, ieteikumi saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 6. pantu ir atspoguļoti 1. un 2. ieteikumā. 1. ieteikumā minētā politika palīdz novērst neaizsargātību, kas saistīta ar lielo tekošā konta un valdības budžeta deficītu, kas padara ekonomiku potenciāli neaizsargātu pret satricinājumiem un veicina augstu inflāciju. 2. ieteikumā minētie politiskie pasākumi palīdz novērst neaizsargātību, kas saistīta ar izmaksu konkurētspēju un ko izraisa algu pieaugums, kas pārsniedz darba ražīguma pieaugumu, un ārpuscenu konkurētspēju strukturālu nepilnību dēļ,

([17]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/795 (2024. gada 29. februāris), ar ko izveido Eiropas stratēģisko tehnoloģiju platformu (*STEP*) un groza Direktīvu 2003/87/EK un Regulas (ES) 2021/1058, (ES) 2021/1056, (ES) 2021/1057, (ES) Nr. 1303/2013, (ES) Nr. 223/2014, (ES) 2021/1060, (ES) 2021/523, (ES) 2021/695, (ES) 2021/697 un (ES) 2021/241 (OV L, 2024/795, 29.2.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

AR ŠO IESAKA Rumānijai 2024. un 2025. gadā rīkoties šādi.

1. Laikus iesniegt vidēja termiņa fiskāli strukturālo plānu. Pastiprināt fiskālo politiku, lai panāktu fiskālo korekciju visam 2024. gadam. Ievērojot reformētā Stabilitātes un izaugsmes pakta prasības, ierobežot neto izdevumu ([18]) pieaugumu 2025. gadā līdz līmenim, kas vidējā termiņā *inter alia* nodrošina vispārējās valdības budžeta deficīta samazināšanu līdz Līgumā noteiktajai atsauces vērtībai, kura ir 3 % no IKP, un vispārējās valdības parāda saglabāšanu piesardzīgā līmenī.

2. Ievērojami paātrināt kohēzijas politikas programmu un atveseļošanas un noturības plāna, arī *REPowerEU* nodaļas, īstenošanu, nodrošinot reformu un investīciju pabeigšanu līdz 2026. gada augustam, nodrošinot efektīvu pārvaldību un nostiprinot administratīvo kapacitāti. Kohēzijas politikas programmu vidusposma pārskatīšanas kontekstā arī turpmāk koncentrēties uz prioritātēm, par kurām panākta vienošanās, ar pasākumiem, kas vairāk palīdzēs apmierināt vajadzības, kas saistītas ar sociālajiem mājokļiem, attiecīgajiem sociālajiem pakalpojumiem un mazāku urbāno teritoriju attīstību, vienlaikus ņemot vērā Eiropas stratēģisko tehnoloģiju platformas dotās iespējas uzlabot konkurētspēju.

Luksemburgā, 2024. gada 21. oktobrī

Padomes vārdā –

priekšsēdētājs

NAGY I.

([18]) Saskaņā ar Regulas (ES) 2024/1263 2. panta 2. punktu "neto izdevumi" ir visi valdības izdevumi, atskaitot procentu izdevumus, diskrecionāros ieņēmumu pasākumus, izdevumus par Savienības programmām, kas pilnībā atbilst Savienības fondu ieņēmumiem, valstu izdevumus par Savienības finansēto programmu līdzfinansēšanu, bezdarbnieka pabalstu izdevumu cikliskos elementus un vienreizējos un citus pagaidu pasākumus.